

Ivana Čapeta Rakić - Valentina Živković

Majčinska bol u prikazima čuda kao dio katoličke propagande u kasnom srednjem i ranom novom vijeku

U članku se analizira ikonografija prikazivanja boli ne-biblijskih majki nad svojom stradalom djecom koja se koristila kao mehanizam katoličke propagande u borbi protiv šizme i inovjeraca, a putem propovijedi i širenja vjere u snagu hostije. Primjeri iz lokalne sredine (Split, Dubrovnik, Kotor) promatraju se u širem okviru, posebno u odnosu na talijanske centre. Najprije se analizira slika iz splitske katedrale, koja je u hrvatskoj historiografiji poznata pod nazivom *Čudo u užarenoj peći*, a koju je naslikao oko 1635-1640. venecijanski slikar Matteo Ponzone u sklopu većeg ciklusa, koji se danas nalazi iznad glavnog oltara. Naglasak je stavljen na prikaz dječaka koji sjedi u otvorenoj nadsvođenoj peći u kojoj buktu vatra, dok u prvom planu dominira poklekla žena (dječakova majka), koja užasnuta gleda u dijete raširivši obje ruke, shrvana od boli. Riječ je uprizorenju srednjovjekovne legende koja je ušla u kolekcije egzemplja, didaktičkih priča namijenjenih propovijedima, a sukladno tomu imala je više literarnih i likovnih varijanti koje se analiziraju u ovom radu. Drugi se primjer odnosi na čuda sv. Vinka Ferrerskog. U namjeri da pripremi kanonizaciju, Pietro Ranzano from Palermo, napisao je *vita* of Vincent Ferrer, u kojoj centralno mjesto daje dvjema psihološki snažnim pričama koje slijede jedna za drugom. Prva govori o majci koja je ubila, rasporila i skuhalo svoje dijete (bazirana na priči o Mariji iz Bethezube) na užas djetetova oca koji se vratio s propovjedi Ferrera. Drugo čudo ima za temu uplakanu majku koja se sa svojim umrlim djetetom u naručju obraća Ferreru za pomoć. U oba slučaja moćni dominikanski propovjednik djecu vraća u život, a priče vrlo brzo postaju izuzetno omiljene, dobivši svoj ikonografski vid u eksplicitnom prikazu roditeljske boli (Colantonio, Bellini, Anonim. from Castelvetro...). U radu se analizira ikonografija ovih scena kroz usporedbu s dominikanskim propovijedima koje su za cilj imale preobraćanje Židova i liječenje shizme. To je bio temelj propovijedi Giovannijskog iz Pistoije, koji je u suradnji s Ranzanom, postao najznačajniji promotor kulta novokanoniziranog sveca. Zaodjenut legendom da je upravo on dječak iz Vinkova prvog čuda, Giovanni je propovijedao po Siciliji, ali i u Kotoru i Dubrovniku. Odjeci njegove propagande sreću se u priči o bolu Dubrovčanke nad umrlim djetetom, koja je položila zavjete pred kipom Ferrera. Priča je dobila i ikonografski vid u nesačuvanim scenama u dominikanskoj crkvi, koje opisuje biskup Ambrogio Gozzi.